

Ota Pavel (1930 – 1973): Povídky (ze souboru *Jak jsem potkal ryby aj.*) (vyšlo 1974)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Jak jsme s tatínkem servírovali úhořům

Můj povedený tatínek mě jednou vzal pokládat šňůry. Vypracoval skvělý a hlavně smělý plán, jak zaručeně dostaneme úhoře. Položíme šňůry do tahu pod Palouk do větší hloubky. Naklademe návnadu do míst, kudy úhoři potáhnou proti proudu, a naservírujeme jim podle tatínka takovou hostinu, že se jí neubrání. Úhořů budeme mít tolik, že je dáme k řezníkovi vyudit. Tatínek mi řekl:

„Uzení úhoři jsou ze všeho nejlepší. Ty můžeš jíst celý rok.“

Tatínek také říkal, že musíme počkat na vhodnou dobu. Až zmizí měsíc a zatáhne se obloha a hvězdy budou spát. A také až se trochu zdvihne a případně zakalí řeka, až bude malý zákalek.

Zatím jsme konali horečné přípravy. Rozstříhali jsme dvě fungl nové šňůry na prádlo a brousili pilníkem hroty háčeků, aby správně vnikly do úhořích tlamiček. Opatřovali jsme návnadu. Zašli jsme na potok a nachytali překrásné rybičky, střevle potoční. Samci těchto rybiček měli krvavě červené pysky a na těle jim hrála smaragdová zeleň a sametová čern. Vypadali jako rybičky z akvária. Vycházeli jsme z toho, že předlo- žíme úhořům něco extra unikum, co se v řece nenalézá. Tatínek dokonce prohlásil, že se z toho úhoři podělají. V Luhu jsme strejdovi Proškovi zničili rýčem málem celou zahrádku, abychom našli pár rousnic. Ale byli jsme perfektně připraveni a vybaveni.

Začalo hustě a vydatně pršet a můj tatínek si mnul ruce. Dešťová voda se na polích a lukách zakalila, nesla s sebou do řeky utopené rousnice, zmáčené koníky a nabobtnalé mšice. Ve vodě už čekaly ryby a cpaly si břicha. Objevil se zákalek, podle břehů tekly první tmavé vody. Na přívoz přišla tehdy nějaká návštěva, hrála se promoklá u kamen, tatínek před nimi nechtěl mluvit a jenom na mě občas mrkal, že nastává ta pravá doba.

Za šera jsme se vytratili. Na nohou gumáky, na sobě gumové pláště a v srdcích naději. Šli jsme proti vodě, desítky metrů nad řekou po pěšince, která se hodila spíš pro kamzíky než pro lidi. Nevím, jak dlouho jsme šli, ale bylo to strašný. Kluzké kameny a hluboké srázy, větve šlehající do obličeje a padající déšť. Postupně jsem dostával zlost na tatínka, který se občas otočil a zamumlal něco jako: „To je ten pravý čas.“

Na Palouk je daleko i za bílého dne, to vám každý z Luhu potvrdí, i Vlkovic, Pavlíčkovice. Nechápal jsem, proč jsme nepoložili šňůry rovnou u přívozu, když k řece v takovém nečase nikdo nepáchne. To tatínek, přál si mít ty hlubší a tažné vody.

Po dlouhé době jsme stanuli na Palouku. Tatínek položil řízkovničku se střevlemi a vyndal z batohu šňůru. Obrátil se na mě a zase řekl:

„Krásná noc. Naservírujeme jim to, že se z toho podělají.“

Chytl ho ten pravý pytlácký zápal a vášeň. Napichoval střídavě návnady. Jednu rousnici, jednu rybičku, jednu rousnici. Nedíval se po mně, co dělám, nebral mě na vědomí. Stál jsem a třásl se zimou, všichni úhoři mi mohli být ukradení. Natož ti uzení. Skončil akci a přikázal mi:

„Svlíkni se!“

Svlékl jsem se a ohlížel se po řece. V okrajích a v odlesku měsíčního světla jsem viděl, jak stoupá. Jak se stvoly trávy houpají a klesají do vody, jak se stébla ohýbají, kývají a směřují dolů po proudu. Sundával jsem si kalhoty a tiše jsem řekl:

„Tatínku, ta řeka stoupá.“

Nevím, jestli mě slyšel, ale vůbec na má slova nereagoval. Stál jsem na břehu v tom stavu, v jakém mě maminka přivedla na svět, a bůhvíproč jsem si přikrýval přirození. Tatínek povídal:

„Vezmi tu šňůru a jdi s ní do řeky. Až bude napnutá, tak pust' kámen.“

Pořád jsem stál. Zaslechl jsem, jak uprostřed řeka hučí. Dostal jsem strach. Stál jsem jak mezek, kterého nutí jít tam, kam se mu vůbec nechce. Ale neměl jsem sílu říci, že tam nepůjdu. Tatínek řekl:

Jdi a neboj se. Jsi můj syn. Jsi přece po mně.“

Vzal jsem kámen a podíval jsem se po něm. Zřejmě měl už taky strach, ale bylo mu líto těch ztracených investic. Vždyť jsme těžce chytali střevele, zahrádku jsme málem zničili a rozstříhali jsme dvě prádelní šňůry. Mluvil pořád o úhořích a nechtěl to vzdát. Hlavně si nechtěl připustit, že jsme k té řece přišli pozdě, když už voda stoupla.

Vkročil jsem do řeky. První pocit nebyl zlý. Voda mě lechtala do lýtek a potom do kolen. Jemně proudila podle břehu a pospíchala do větších proudů. Když mi vystoupila k boku, uvědomil jsem si, jak proud sílí. Musel jsem stále více zaklesávat nohy mezi kameny a stavět se proti vodě. A přitom jsem držel veliký kámen s ochablou, prověšenou šňůrou. Viděl jsem ještě na břehu tatínkovu siluetu a slyšel jsem, jak mě voláním povzbuzuje, jako když jsem hrával fotbal a později hokej. Ale bylo to houby platný, cítil jsem se sám a opuštěný. Voda mi sahala k pupku a pak k prsům a chtěla mě odtrhnout ode dna. A on křičel:

Jdi dál! Už to bude!“

Ohlédl jsem se a už jsem ho neviděl. Splynul se stromy a s břehem.

Jakým právem mě do toho žene, když sám neumí plavat? To mi řekla maminka, když jsem se ptal, proč se s námi tatínek nikdy nekoupe. To úhoří mu zaslepili oči, že chce, abych šel dál.

Řeka mi sahala k ramenům. A pak mi byla až po krk. Cítil jsem její sílu. To už nebyla ta včerejší řeka. To byla jiná řeka. Zabijácká. Zmocnil se mě její proud a jej vlny se mnou smýkaly a řvaly, proč jsem sem přišel a že jsem drzý. Zmohl jsem se na výkřik:

„Tatínku!“

Voda mi vnikala do úst, ztrácel jsem půdu pod nohama. Věděl jsem, že nesmím pustit tu šňůru, protože by se mě řeka zmocnila a roztrhala dole na kamenech a proudech. Odpoutal jsem kámen od šňůry a pustil ho ke dnu. Držel jsem se křečovitě provazu a cítil jsem, jak mě něco docela pomalu táhne ku břehu. Tatínek mě přitáhl až do mělké vody. Byl jsem největší tvor, jakého měl v životě na šňůře anebo na udici.

Potácel jsem se pod křoví, abych si ulevil od strachu a od studené vody. Slyšel jsem ho, jak balí šňůru, sundává rybičky a vyklízí pole a brumlá:

„Mý rybičky zlatý. To nebyla tak docela správná noc. Ale příště jim to naservírujem, že se podělaj.“

Seděl jsem na bobku a myslel jsem na to, že dnes jsme se zatím podělali my.

Asi to bylo tím, že úhořům přišla na pomoc jejich matka — řeka.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Ota Pavel: Plná bedna šampaňského

Konečně stanul na startovní čáře vedle světového rekordmana Heina. Ještě mnohokrát běžel se soupeři a proti rekordním časům, ale tohle byl jeho nejtěžší závod života. Naplněné hlediště vívalo Heina, jenž v Helsinkách nikdy neprohrál a nesl dál pochodeň slavných severských běžců Kolehmainena, Nurmiho, Ritoly, Hágga. Ještě nevyběhli, a obecnost už skandovalo: „SUOMI! - FINSKO!“ Náhle si uvědomil, že dnes vlastně proti němu poběží nejen Heino, ale celá tato sportovní země, celý sportovní sever Evropy, který se nechce smířit s koncem své slavné běžecké nadvlády.“ - úryvek z povídky Jak to tenkrát běžel Zátopek.

